

MUHASEBE EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN MESLEK ETİĞİ ALGILAMALARININ İNCELENMESİ: ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ*

Pınar CEYLAN¹

Serkan TERZİ²

Özet:

Bu çalışmada Çankırı Karatekin Üniversitesi İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi son sınıf öğrencilerine, mesleki etik kuralları yönetmeliğinde yer alan doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik, mesleki yeterlilik ve özen, mesleki davranış boyutlarını ölçen bir anket çalışması yapılmış, öğrencilerin muhasebe meslek etiği konusundaki bilgi, düşünce ve algılama eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada elde edilen verilerin normal dağılıma uymamasından dolayı parametrik olmayan tekniklerden yararlanılmıştır. Parametrik olmayan teknik olarak Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde; öğrencilerin cinsiyet ve etik eğitimi alıp almama durumları ile meslek etiği algılamaları arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Diğer değişkenler olan yaş, gelir düzeyi ve ikamet edilen yer ile öğrencilerin muhasebe meslek etiği algılamaları arasında istatistiksel açıdan önemli düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Etik, Mesleki Etik Kuralları, Çankırı,

JEL Kodu: M41, M48

* Bu çalışma, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülen “Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Etiği Algılamalarının İncelenmesi: Çankırı Karatekin Üniversitesi Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, clk.pinar@hotmail.com

² Doç.Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, S.yazar, serkanterzi@gmail.com

EXAMINING ACCOUNTING STUDENTS' PERCEPTIONS OF PROFESSIONAL ETHICS

Abstract:

In this study, a research has been made for Cankiri Karatekin University's final year undergraduate students of the Departments of Business, Economics and Public Administration, in professional conducts as part of principles including righteousness, honesty, impartiality, privacy, professional competency and professional care which are all included in the regulations of professional ethical conducts. Students' propensities to knowledge, thoughts and senses on accounting ethics are aimed to be defined.

In this study, non-parametric technics have been used due to the fact that received data have not been matched for normal distribution. Mann-Whitney U and Kruskal Wallis Tests as non-parametric technics have been used. When analysis' results are assessed, there are significant differences between Students' having education of sexuality and ethics or not and their sensing professional ethics. However there have not been significant differences between other variables such as age, income level and place of living and Students' senses of accounting ethics statistically.

Keywords: Accounting, Ethic, Professional Ethical Conducts, Cankiri

JEL Codes: M41, M48

GİRİŞ

Son yıllarda muhasebe ve denetim alanında yaşanan skandallar, muhasebe mesleği ile ilgili bilgilerin ilgililere doğru ve güvenilir bir biçimde aktarılması isteğini, sağlıklı işletmelerin oluşturulması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bunun içinde finansal bilgi sistemi içinde ortaya çıkan ahlak dışı davranışların önlenmesi gerekliliği doğmuştur. Ancak bunun için yasal düzenlemelerin tek başına yeterli olmamasından dolayı mesleki etik ilkelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Etik düşüncenin tarihsel süreci İ.Ö. 5.-6. yüzyıla kadar gitmekte olup, bu dönemin Hint ve Çin felsefelerine, özellikle de İlkçağ Yunan felsefesine kadar gittiği belirtilmektedir (Atayman, 2005: 19). Etik kavramı, Yunanca'da "*ethikos*" ya da "*ethos*" kelimesinin karşılığı olup, "karakter, huy ve gelenek" anlamına gelmektedir (Yıldız, 2011:159). Türkçe'de ise Latince'de "*morality*" kelimesi ile yakın anlamda olup, "*davranış, adet ve alışkanlık*" olarak tanımlanmaktadır (Akin ve Özdaşlı, 2014:61). Etik kavramı, sanayi devriminin etkisiyle birlikte iş hayatında en çok tartışılan konulardan biri haline gelmiş, sosyal ve mesleki alanlardaki yeri ve önemi artmıştır. Günümüzdeki anlamıyla etik uygulamalarındaki gelişimler, 17. yüzyılda başlamıştır. Etik kavramı, ilk olarak 1923 yılında ABD'de ortaya çıkmış, 1960'lı yılların sonunda ise Japonya, İsveç ve Yunanistan olmak üzere birçok ülkede gelişme göstermiştir (Bahar, 2014: 6).

En genel anlamıyla etik kavramı, insanın sosyal bir çevre içerisinde birey ve toplumla olan ilişkilerinin temelini oluşturan kural ve değerlere bağlı olarak doğru-yanlış, iyi-kötü şeklinde sorgulamasını ifade eder (Kolçak, 2013:2). Türk Dil Kurumu sözlüğünde etik, "*bir meslek grubunun uymak zorunda olduğu davranışlar bütünü*" şeklinde tanımlanmaktadır. Günlük hayatta etik ile ahlak kavramlarının bazen aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Ancak etik bir insanın davranışları esnasında kullandığı, doğru ile yanlışın ayırt edilmesini sağlayan ahlaki ilkeler bütünü iken (Kutlu, 2008: 146) ahlak, insanların kendi tutum ve davranışlarına göre şekillendirdikleri ilkeler ve kurallar topluluğudur (Karaman, 2015:7).

Meslek mensupları, teori ve uygulama açısından üniversitelerde yetiştirildiğinden, muhasebe mesleği alanındaki etik değer ve ilkelerin öğrencilere verilmesi; gelecekte herhangi bir sektörde işe başlayacak olan öğrencilerin meslekleri ile etik algılamaları arasındaki bağlantıyı kurabilmelerinde fayda sağlayacak, iş dünyasında başarılı ve sağlıklı işletmelerin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada Çankırı Karatekin Üniversitesi İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi son sınıf öğrencilerine, mesleki etik kuralları yönetmeliğinde yer alan doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik, mesleki yeterlilik ve

özen, mesleki davranış boyutlarını ölçen bir anket çalışması yapılmış, öğrencilerin muhasebe meslek etiği konusundaki bilgi, düşünce ve algılama eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1. MESLEK ETİĞİ

Meslek etiğiyle ilgili çalışmalar 21.yüzyılın başlarında Avrupa ve Amerika'daki liberal anlayışın zamanla çökmeye başlaması ve sosyalist akımın güçlenmesi ile başlamıştır (Türk, 2004:23). İlk olarak 1920'li yıllarda ABD'de ortaya çıkmış, akabinde de Avrupa ülkelerinde, 1960'ların sonunda ise Japonya'da gelişme göstermeye başlamıştır. 1960 yılına kadar iş hayatı ile ilgili etik konular dini temellere dayanırken, 1960-1970'li yıllarda işletmeler iş etiğine sosyal sorumluluk çalışmalarıyla yaklaşmış, 1980 yılından sonra ise iş etiği tüm dünyada akademik çalışmalara konu olmuştur (Bahar, 2014:58).

Her bir meslek için meslek etik ilkelerinin oluşturulması, meslek mensuplarının etik davranışta bulunmalarını teşvik ederek etik olmayan davranışların ortaya çıkmasına engel olabilecektir. Her bir meslek için meslek etik ilkelerinin oluşturulmasının faydalarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Karaman, 2015:30):

- Aynı mesleği icra edenler tarafından bir baskı oluşturularak, bireyleri etik davranış göstermeye mecbur bırakmaktadır.
- Bireylerin tutarlı davranması sağlamaktadır.
- Belirsiz durumlarda yani ikilem yaşandığında doğru kararların alınmasına yardımcı olmaktadır.
- Yöneticilerin bütün yetkileri kendinde barındırması gücünü kontrol etmektedir.
- Kurumların toplumsal sorumluluklarını tanımlamasına yardımcı olmaktadır.
- Mesleğin çıkarlarını korumaktadır.

Başta ABD ve Avrupa'da ortaya çıkan Enron, Anderson, Worldwide, Adelphia Communications, CMS Energy, Xerox gibi dev firmaları kapsayan muhasebe ve denetim alanındaki skandallar, yasaların tam anlamıyla uygulanabilir olmadığını ortaya çıkarmış ve ahlaki değerlerin gündeme gelerek tartışılmaya başlanmasına neden olmuştur (Kutlu, 2011:108-109). Meslek etiğinde bulunması gereken özellikleri ise şu şekilde sıralayabiliriz (Bahar, 2014:66):

- Meslek etiği dürüstlüğe dayanır.
- Meslek etiği kişisel etiğe dayanır.
- Meslek etiği namus gerektirir.
- Meslek etiği doğru sözlü olmayı gerektirir.
- Meslek etiği iş planı gerektirir.
- Meslek ahlaki içsel ve dışsal olarak uygulanır.
- Meslek etiği belli bir kârı hedefler.
- Mesleki değerler üzerine kurulur.
- Mesleki etik bir işletmenin tepe noktasından başlar.
- Meslek etiği güvenilir olmayı gerektirir.

Yukarıdaki özellikleri içerecek şekilde oluşturulan mesleki etik ilkeler, evrensel etik kurallar çerçevesinde bir mesleğin uygulama alanında yer alan hizmetlerle sınırlandırılmış yazılı ilkelerdir (Bahar, 2014:67). Bu ilkelere aykırı davranışlar ise etik dışı davranış olarak ifade edilmektedir. Etik dışı davranışlar meslektaşlar, çalışanlar, yönetenler arasında çeşitli nedenlerle meydana gelen anlaşmazlıklar, uygun olmayan davranışlardır (Kolçak, 2013:91).

Muhasebe meslek mensupları mesleklerini, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebenin temel kavramlarına göre yürütmektedir. Muhasebe kavramlarından ilki olan "sosyal sorumluluk kavramı" etik ile doğrudan ilişkili bir kavram olup, etik ilkelere uyumlu davranmayı gerektirmektedir (Okay, 2011:59).

Literatürde muhasebe meslek etiğiyle ilgili tek bir tanım bulunmamaktadır. Yapılan bazı tanımlar aşağıdaki gibidir:

- "Meslek mensubu olan kişilerin bağımsızlığını, tarafsızlığını, kendi kendini kontrolünü ve dürüstlüğünü ifade eder" (Türk, 2004:42).

- “Müşterilere, kamuya ve diğer uygulamacılara yüksek standartlarda ahlaki davranışlarla hizmet edilmesini ifade etmektedir” (Karacan, 2014:69).
- “Muhasebe meslek mensuplarınca gerekli faaliyetlerin yürütülmesi sırasında gerekse herhangi bir sebeple mesleki faaliyetin yürütülmediği durum ve dönemlerde, kanunlara uygun işlemlerin yapılması, toplumun değer yargılarına önem verilerek güvenilir bilgilerin sunulması ve müşteriler, toplum, meslektaşlar ve ilgili meslek kuruluşları ile olan ilişkilerde uyulması gereken kurallar bütünü (...)” (Sakarya ve Kara, 2010:58).

Muhasebe meslek etiğiyle ilgili çeşitli ülke ve düzenleyici kuruluşlar tarafından düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye’de ise 3568 sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile meslek ahlakı ile ilgili ilk adımlar atılmıştır. Bu kanunda etik ile ilgili mesleki düzenlemeler; bağımsızlık, tarafsızlık, dürüstlük, güvenilirlik, mesleki özen ve titizlik, reklam yasağı, sır saklama vb. unsurları içermektedir (Bilen ve Yılmaz, 2014:66).

TÜRMOB tarafından düzenlenen ve 19 Ekim 2007 tarih ve 26675 sayılı resmi gazetede yayınlanan Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Yönetmelikte etik ilkeler üç bölümden oluşmaktadır (Bilen ve Yılmaz, 2014:67). İlgili yönetmeliğin birinci maddesinde meslek mensuplarının uymaları gereken temel etik ilkeleri beş temel başlık altında (Uyar vd., 2015) açıklanmıştır.

- *Dürüstlük*: Meslek mensupları faaliyetlerini yerine getirirken, kamu güvenini sürdürmek ve yaygınlaştırmak için doğru ve dürüst davranmak zorundadırlar. Dürüstlük ilkesi gereğince meslek mensupları adil davranmalı ve açık sözlü olmalıdır.
- *Tarafsızlık*: “Yanlı ve ön yargılı davranarak; üçüncü kişilerin haksız ve uygunsuz biçimde yaptıkları baskıların meslek mensuplarının mesleki kararlarını etkilememesi” olarak tanımlanmaktadır (Akın ve Özdaşlı, 2014:64).
- *Gizlilik*: “Meslek mensubunun mesleki ilişkileri sonucunda elde ettiği bilgileri, açıklamasını gerektirecek bir hak veya görevi olmadıkça üçüncü kişi veya gruplara açıklamamasını ve bu bilgilerin meslek mensubunun veya üçüncü kişilerin çıkarları için kullanılmamasını (...)” ifade eder (Yıldız, 2011:163).
- *Mesleki Yeterlilik ve Özen*: Mesleki yeterlilik ve özen ilkesi, meslek mensubunun mesleki faaliyetlerini yerine getirirken teknik ve mesleki standartlara uygun olarak, özen ve gayret içinde davranmasını ifade eder. Yetersiz kalınan durumlarda yardım almanın önemi üzerinde durulur (Okay, 2011:33-34).
- *Mesleki Davranış*: Muhasebe meslek mensupları, işlerini ve kendilerini pazarlarken ve tanıtırken, mesleğin itibarına gölge düşürmemeli, doğru ve dürüst davranmalıdır. Sunacağı hizmetler, sahip olduğu özellikler ve kazandığı deneyimler hakkında abartılı iddialarda bulunmamalı, diğer meslektaşlarının çalışmalarını kötüleyici sözler söylememelidir (Türker ve Sayar, 2013:29).

2. ARAŞTIRMA TASARIMI

Bu çalışmada, Çankırı ilinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin meslek etiği ile ilgili algılama düzeylerini tespit etmeye yönelik ankete dayalı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında analize dahil edilen öğrencilerinin muhasebe meslek etiği konusundaki algılama eğilimlerinin ortaya konulması için çeşitli araştırma hipotezleri oluşturulmuştur. Bu çalışmada öğrencilerin etik ile ilgili yargılarında demografik özelliklerine (yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, yaşanılan yer vb.), daha önce etik dersi alıp almamasına göre farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir.

2.1. VERİ SETİ VE ÖRNEKLEM

Bu araştırma, 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören İktisat, İşletme ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü son sınıf öğrencilerine yapılmıştır. Araştırmanın ana kütlesini 700 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Ana kütle içinden 210 adet öğrenciye anket formu ulaştırılmıştır. Toplanan anket formları incelenmiş; aynı seçeneği işaretleme, birden fazla soruya cevap vermeme gibi nedenlerle, 4 adet anket veri setinden çıkarılmıştır. Örneklemde ana kütlede yaklaşık % 30’una ulaşılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anketin hazırlanması aşamasında, muhasebe mesleğinde etik dışı davranışların yol açtığı sorunlar göz önünde bulundurulmuş ve ankette yer alan senaryolar, ilgili literatür taramaları sonucunda oluşturulmuştur.

Çeşitli senaryoların yer aldığı anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ankete katılan öğrencilerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi gibi genel özelliklerini belirlemeye yönelik 8 adet soruya yer verilmiştir. İkinci bölümde ise öğrencilerin meslek etiği konusundaki bilgi, düşünce ve algılamalarını ölçmeye yönelik 5'li Likert ile ölçülen 15 adet senaryoya dayalı soru sorulmuştur. Öğrencilerin senaryolarda yer alan ifadelere katılım düzeyini belirlemek için 1- Tamamen Etik Dışı, 2- Kısmen Etik Dışı, 3- Kararsızım, 4- Kısmen Etik, 5- Tamamen Etik seçeneklerinden oluşan Likert tipi ölçekten yararlanılmıştır.

Anket formunda yer alan senaryolar oluşturulurken 3568 sayılı yasa kapsamında 19.07.2007 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan "Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkındaki Yönetmelik"ta belirtilen temel etik ilkeleri ile Kurt vd. (2010), Kurnaz ve Gümüş (2010), Arzova ve Susmuş (2003), Ay ve Güler (2011), Yalçın (2011), Sakarya ve Kara (2010), Güney ve Çınar (2012) ve Hacıhasanoğlu (2013) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Anket formundaki cevaplar kodlanarak "SPSS for Windows 18" sürümü ile analiz edilmiştir.

2.2. YÖNTEM VE HİPOTEZLER

Araştırmada kullanılacak yöntemlerin belirlenmesi için öncelikle verilerin normal dağılıma uyup uymadıkları analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda verilerin normal dağılıma uymadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ($p < 0,05$) ile tespit edilmiştir. Bu nedenle parametrik olmayan tekniklerinden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır.

Çalışmada temel olarak 5 adet hipotez ele alınarak incelenmiştir. Araştırma için oluşturulan ana hipotezler aşağıdaki gibidir:

H1: Öğrencilerin yaşları ile muhasebe meslek etiği algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Öğrencilerin cinsiyeti ile muhasebe meslek etiği algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi ile muhasebe meslek etiği algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Öğrencilerin yaşadıkları yer ile muhasebe meslek etiği algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Öğrencilerin etik dersi alması ile muhasebe meslek etiği algısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada anketin güvenilirlik düzeyini belirlemek için güvenilirlik testi yapılmış ve güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha değeri 0,70 olarak tespit edilmiştir. Buna göre anketin güvenilirlik düzeyinin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir (Okay, 2011:87).

3.1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİN ANALİZİ

Araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik özellikler ve analiz sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur. Tablo 1'e göre örneklem grubuna giren bireylerin %35,4'ü erkek, %64,6'sı kadınlardan oluşmaktadır. Öğrencilerin %62,6'sı ilde, %21,8'i ilçede, %2,9'u kasabada, %12,6'sı köyde yaşamaktadır. Hane halkının toplam gelir durumuna ilişkin frekanslar incelendiğinde %35,9 ile 1.000-1.500 TL arası gelire sahip aileler çoğunluğu oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun %87,4 ile 20-23 yaşları arasında olduğu saptanmıştır. Yine ankete katılan öğrencilerin eğitim düzeyi incelendiğinde %77,7'sinin düz lise mezunu olduğu diğer lise türlerinden (meslek lisesi, ticaret lisesi vb.) mezun olan öğrenci sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Öğrenciler tarafından etik ile ilgili hiçbir eğitim almayanların oranı %62,1 olup, etik eğitimi alanların % 37,9 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Demografik Bilgiler

Özellik		N	%	Kümülatif %
Yaş	17-20	15	7.3	7.3
	20-23	180	87.4	94.7
	24+	11	5.3	100.0
Toplam		206	100.0	-
Cinsiyet	Erkek	73	35.4	35.4
	Kadın	133	64.6	100.0
Toplam		206	100.0	-
Mezuniyet	Düz Lise	160	77.7	77.7
	Ticaret Lisesi	1	0.5	78.2
	Meslek Lisesi	18	8.7	86.9
	Diğer	27	13.1	100.0
Toplam		206	100.0	-
Yaşanılan Yer	İl	129	62.6	62.6
	İlçe	45	21.8	84.5
	Kasaba	6	2.9	87.4
	Köy	26	12.6	100.0
Toplam		206	100.0	-
Aylık Gelir Düzeyi	1000-1500	74	35.9	35.9
	1501-2000	52	25.2	61.2
	2001-2500	41	19.9	81.1
	2500+	39	18.9	100.0
Toplam		206	100.0	-
Etik Eğitimi	Evet	78	37.9	37.9
	Hayır	128	62.1	100.0
Toplam		206	100.0	-

3.2. ÖĞRENCİLERİN MUHASEBE MESLEK ETİĞİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmaya katılan öğrencilerin muhasebe meslek etiği hakkındaki görüşlerine ilişkin frekans dağılımları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Hakkındaki Görüşleri

Senar-yolar	Etik ← → Etik Dışı										Ort.	Std. Sapma
	5		4		3		2		1			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
S1	5	2.4	11	5.3	10	4.9	30	14.6	150	72.8	4.5000	0.98154
S2	15	7.3	34	16.5	26	12.6	56	27.2	75	36.4	3.6893	1.31059
S3	5	2.4	16	7.8	14	6.8	36	17.5	135	65.6	4.3592	1.06248
S4	86	41.7	60	29.1	19	9.2	20	9.7	21	10.2	2.1748	1.33929
S5	21	10.2	44	21.4	34	16.5	41	19.9	66	32.0	3.4223	1.39031
S6	6	2.9	6	2.9	10	4.9	15	7.3	169	82.0	4.6262	0.92715
S7	11	5.3	15	7.3	13	6.3	31	15.0	136	66.0	4.2913	1.19046
S8	28	13.6	50	24.3	49	23.8	40	19.4	39	18.9	3.0583	1.32020
S9	7	3.4	7	3.4	19	9.2	41	19.9	132	64.1	4.3786	1.01805
S10	75	36.4	35	17.0	35	17.0	27	13.1	34	16.5	2.5631	1.49581
S11	10	4.9	8	3.9	21	10.2	20	9.7	147	71.4	4.3883	1.12387
S12	44	21.4	38	18.4	42	20.4	40	19.4	42	20.4	2.9903	1.43473
S13	105	51.0	31	15.0	20	9.7	18	8.7	32	15.5	2.2282	1.52103
S14	4	1.9	12	5.8	14	6.8	17	8.3	159	77.2	4.5291	0.98606
S15	5	2.4	10	4.9	15	7.3	28	13.6	148	71.8	4.4757	0.99113

Araştırmada sorulan sorulara verilen yanıtların ortalamasına bakıldığında en yüksek ortalamaya (4.6262) ile öğrencilerin sahte fatura düzenlenmesini konu alan altıncı senaryonun sahip olduğu görülmektedir. En düşük ortalamayı (2.1748) ise çalışana ücreti dışında hediye verilmesini konu alan dördüncü senaryo oluşturmaktadır.

Tablodaki sonuçlar değerlendirildiğinde doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik, mesleki davranış ve mesleki yeterlilik değişkenlerini temsil eden senaryolarla ilgili ifadeler verilen cevaplar incelendiğinde, ankete katılan öğrencilerin meslek etiğinde dürüstlük ilkesine olan tutumlarının olumlu olduğunu belirtmek mümkündür.

3.3. CİNSİYETE GÖRE MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERDEKİ FARKLILIKLAR

Muhasebe meslek etiği ile ilgili senaryolara ilişkin öğrencilerin düşüncelerinin, cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları ve bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Muhasebe Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerin Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

Senaryo	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney	Anlamlılık
S1	Erkek	73	96.86	4369.500	0.129
	Kadın	133	107.15		
S2	Erkek	73	91.08	3947.500	*0.021
	Kadın	133	110.32		
S3	Erkek	73	94.79	4219.000	0.066
	Kadın	133	108.28		
S4	Erkek	73	88.51	3760.000	*0.005
	Kadın	133	117.73		
S5	Erkek	73	96.6	4351.000	0.205
	Kadın	133	107.29		
S6	Erkek	73	108.05	4522.500	0.225
	Kadın	133	101.0		
S7	Erkek	73	99.14	4536.000	0.355
	Kadın	133	105.89		
S8	Erkek	73	99.61	4570.500	0.480
	Kadın	133	105.64		
S9	Erkek	73	95.62	4279.000	0.099
	Kadın	133	107.83		
S10	Erkek	73	100.86	4661.500	0.626
	Kadın	133	104.95		
S11	Erkek	73	99.94	4594.500	0.425
	Kadın	133	105.45		
S12	Erkek	73	92.18	4028.500	*0.039
	Kadın	133	109.71		
S13	Erkek	73	96.78	4364.000	0.196
	Kadın	133	107.19		
S14	Erkek	73	106.21	4656.500	0.510
	Kadın	133	102.01		
S15	Erkek	73	103.01	4818.500	0.911
	Kadın	133	103.77		

* $p < 0.05$

Anlamlı farklılığın ortaya çıktığı ikinci, dördüncü ve on ikinci senaryolarda erkek ve kadın katılımcıların sıra ortalamaları (mean rank) incelendiğinde, kadın öğrencilerin ortalamasının (110.32, 117.73, 109.71) erkek öğrencilerin ortalamasından (91.08, 88.51, 92.18) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu kapsamda kadın öğrencilerin doğruluk ve dürüstlük, meslekte tarafsızlık ve mesleki sırların açıklanmamasını ifade eden gizlilik ilkesine, genel hatlarıyla meslek etiğine daha duyarlı olduğunu söyleyebiliriz.

Yapılan araştırmada yer alan senaryoların tamamı incelendiğinde ve cinsiyet açısından ortalamalara bakıldığında; doğruluk ve dürüstlüğü konu alan ikinci, tarafsızlığı konu alan dördüncü ve gizlilik ilkesini konu alan on ikinci senaryolarda anlamlı farklılıklar ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, yapılan önceki çalışmalarla uyumludur. Nitekim Kurt vd. (2010), Kurnaz ve Gümüş'ün (2010), Arzova ve Susmuş'un (2003), Kutlu'nun (2008), Ay ve Güler'in (2011) yaptıkları çalışmalar incelendiğinde, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre meslek etiğine karşı daha duyarlı olduğu tespit edilmiştir.

3.4. ÖĞRENCİLERİN ETİK EĞİTİMİ ALIP ALMAMASINA GÖRE MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNDEKİ FARKLILIKLARI

Muhasebe meslek etiği ile ilgili senaryolara ilişkin öğrencilerin düşüncelerinin, etik eğitimi alıp almamasına göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları ve bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Muhasebe Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerin Etik Eğitimi Alıp Almama Durumuna Göre Değerlendirilmesi

Senaryo	Etik Eğitimi	N	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney	Anlamlılık
S1	Evet	78	116.12	4007.500	*0.002
	Hayır	128	95.81		
S2	Evet	78	119.17	3770.000	*0.002
	Hayır	128	93.95		
S3	Evet	78	104.85	4887.000	0.764
	Hayır	128	102.68		
S4	Evet	78	114.74	4115.000	*0.026
	Hayır	128	96.65		
S5	Evet	78	111.42	4374.000	0.125
	Hayır	128	98.67		
S6	Evet	78	105.04	4872.000	0.665
	Hayır	128	102.56		
S7	Evet	78	108.34	4614.500	0.280
	Hayır	128	100.55		
S8	Evet	78	102.86	4942.000	0.902
	Hayır	128	103.89		
S9	Evet	78	103.01	4953.500	0.913
	Hayır	128	103.80		
S10	Evet	78	108.54	4598.500	0.327
	Hayır	128	100.43		
S11	Evet	78	109.79	4501.500	0.138
	Hayır	128	99.67		
S12	Evet	78	103.38	4983.000	0.982
	Hayır	128	103.57		
S13	Evet	78	98.74	4621.000	0.335
	Hayır	128	106.40		
S14	Evet	78	109.31	4539.000	0.137
	Hayır	128	99.96		
S15	Evet	78	113.92	4179.000	*0.013
	Hayır	128	97.15		

* $p < 0.05$

Anlamlı farklılığın ortaya çıktığı birinci, ikinci, dördüncü ve on beşinci senaryolarda etik eğitimi alıp almama durumuna verilen cevapların sıra ortalamaları incelendiğinde, etik eğitimi alan erkek ve bayan öğrencilerin ortalamasının, (116.12, 119.17, 114.74, 113.92) etik eğitimi almamış olan erkek ve bayan öğrencilerin ortalamasına (95.81, 93.95, 96.65, 97.15) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu kapsamda etik eğitimi almış olan öğrencilerin doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık ve mesleki davranış ilkelerine daha duyarlı olduğunu, etik eğitimi almamış olan öğrencilerin ise etik dışı davranışlar sergilemeye eğitim almış öğrencilere göre daha eğilimli olduklarını söyleyebiliriz.

Yapılan araştırmada yer alan senaryolar incelendiğinde ve etik eğitimi açısından ortalamalara bakıldığında; doğruluk ve dürüstlüğü konu alan birinci ve ikinci, tarafsızlığı konu alan dördüncü ve mesleki davranışı konu alan on beşinci senaryolarda anlamlı farklılıklar ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Ancak Kurt vd. (2010) muhasebe meslek mensubu olabilecek öğrencilerin meslek etiği algılama ve eğilimlerinin belirlenmesine yönelik yaptığı araştırmada, öğrencilerin eğitim hayatı boyunca aldıkları derslerde muhasebe meslek etiği konusunun işlenip işlenmemesi ile etik algılamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

3.5. GELİR DÜZEYİNE GÖRE MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNDEKİ FARKLILIKLARI

Muhasebe meslek etiği ile ilgili senaryolara ilişkin öğrencilerin düşüncelerinin, ailelerinin gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları ve bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Muhasebe Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerin Gelir Düzeyine Göre Değerlendirilmesi

Senar- yo	Gelir Düzeyi	N	Sıra Ortalama	X ²	Anlamlılık	Senar- yo	Gelir Düzeyi	N	Sıra Ortalama	X ²	Anlamlılık	
S1	1000-1500	74	98.02	3.230	0.358	S9	1000-1500	74	109.39	2.724	0.436	
	1501-2000	52	105.38				1501-2000	52	94.24			
	2001-2500	41	100.98				2001-2500	41	104.16			
	2500+	39	114.05				2500+	39	103.99			
S2	1000-1500	74	106.70	0.642	0.887	S10	1000-1500	74	104.47	2.520	0.472	
	1501-2000	52	99.08				1501-2000	52	93.96			
	2001-2500	41	105.41				2001-2500	41	104.84			
	2500+	39	101.32				2500+	39	112.97			
S3	1000-1500	74	107.43	1.101	0.777	S11	1000-1500	74	101.13	4.845	0.184	
	1501-2000	52	99.66				1501-2000	52	107.03			
	2001-2500	41	105.40				2001-2500	41	92.57			
	2500+	39	99.17				2500+	39	114.78			
S4	1000-1500	74	104.98	4.401	0.221	S12	1000-1500	74	103.89	1.578	0.664	
	1501-2000	52	99.30				1501-2000	52	102.31			
	2001-2500	41	117.22				2001-2500	41	95.99			
	2500+	39	91.87				2500+	39	112.24			
S5	1000-1500	74	108.92	1.888	0.596	S13	1000-1500	74	108.95	1.397	0.706	
	1501-2000	52	94.64				1501-2000	52	103.07			
	2001-2500	41	104.91				2001-2500	41	100.46			
	2500+	39	103.54				2500+	39	96.94			
S6	1000-1500	74	105.49	6.571	0.087	S14	1000-1500	74	97.79	2.778	0.427	
	1501-2000	52	92.00				1501-2000	52	102.50			
	2001-2500	41	106.17				2001-2500	41	110.15			
	2500+	39	112.24				2500+	39	108.68			
S7	1000-1500	74	107.29	5.190	0.158	S15	1000-1500	74	103.68	2.436	0.487	
	1501-2000	52	90.08				1501-2000	52	102.73			
	2001-2500	41	111.02				2001-2500	41	95.84			
	2500+	39	106.29				2500+	39	112.24			
S8	1000-1500	74	106.49	3.480	0.323							
	1501-2000	52	91.48									
	2001-2500	41	112.91									
	2500+	39	103.95									

Yapılan araştırmada yer alan senaryoların tamamı incelendiğinde ve gelir düzeyi ile ilgili ortalamalara bakıldığında; senaryolarda anlamlı bir farklılık ortaya çıkmadığı gözlemlenmiştir ($p < 0.05$). Bu sonuçlara göre gelir düzeyi değişkeni için H3 hipotezi kabul edilemez. Ancak Kurt vd. (2010) yaptığı çalışmada muhasebe meslek mensubu olabilecek öğrencilerin meslek etiği algılama ve eğilimlerinin belirlenmesine yönelik yaptığı çalışmada, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi ile etik algısı arasında anlamlı farklılıklar olduğunu ve hane halkı gelir düzeyi arttıkça etik dışı davranışlara olan yönelimin arttığını savunmuştur. Buna karşın Ay ve Güler (2011) ise öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi değişkenlerinde farklılıklar olmasına rağmen istatistiksel açıdan bu farklılığın önemli düzeyde olmadığını savunmuştur.

3.6. İKAMETE GÖRE MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNDEKİ FARKLILIKLARI

Muhasebe meslek etiği ile ilgili senaryolara ilişkin öğrencilerin düşüncelerinin, yaşadıkları yere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları ve bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Muhasebe Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerin İkamet Edilen Yere Göre Değerlendirilmesi

Senar-	Gelir	N	Sıra	X ²	Anlamlılık	Senar-	Gelir	N	Sıra	X ²	Anlamlılık
--------	-------	---	------	----------------	------------	--------	-------	---	------	----------------	------------

yo	Düzeyi		Ortalama			yo	Düzeyi		Ortalama			
S1	İl	129	109.03	6.587	0.086	S9	İl	129	105.97	5.240	0.155	
	İlçe	45	96.01				İlçe	45	93.99			
	Kasaba	6	113.17				Kasaba	6	140.50			
	Köy	26	86.79				Köy	26	99.17			
S2	İl	129	106.24	2.124	0.547	S10	İl	129	101.60	3.465	0.325	
	İlçe	45	97.91				İlçe	45	113.71			
	Kasaba	6	124.42				Kasaba	6	122.58			
	Köy	26	94.77				Köy	26	90.83			
S3	İl	129	105.92	0.993	0.803	S11	İl	129	105.58	1.075	0.783	
	İlçe	45	100.79				İlçe	45	98.47			
	Kasaba	6	103.83				Kasaba	6	111.75			
	Köy	26	96.10				Köy	26	100.00			
S4	İl	129	104.71	5.551	0.138	S12	İl	129	103.27	1.895	0.595	
	İlçe	45	97.23				İlçe	45	109.30			
	Kasaba	6	152.75				Kasaba	6	117.33			
	Köy	26	96.96				Köy	26	91.42			
S5	İl	129	107.23	3.032	0.387	S13	İl	129	100.50	3.746	0.290	
	İlçe	45	91.59				İlçe	45	112.43			
	Kasaba	6	121.25				Kasaba	6	133.08			
	Köy	26	101.52				Köy	26	96.08			
S6	İl	129	105.84	2.721	0.437	S14	İl	129	107.16	3.186	0.364	
	İlçe	45	94.86				İlçe	45	99.09			
	Kasaba	6	104.58				Kasaba	6	107.58			
	Köy	26	106.58				Köy	26	92.06			
S7	İl	129	107.07	2.836	0.418	S15	İl	129	105.39	1.451	0.694	
	İlçe	45	92.49				İlçe	45	98.62			
	Kasaba	6	104.67				Kasaba	6	117.83			
	Köy	26	104.60				Köy	26	99.27			
S8	İl	129	109.52	3.898	0.273							
	İlçe	45	90.98									
	Kasaba	6	93.17									
	Köy	26	97.71									

Yapılan araştırmada yer alan senaryoların tamamı incelendiğinde ve ikamet edilen yer ile ilgili ortalamalara bakıldığında senaryolarda anlamlı bir farklılık ortaya çıkmadığı gözlemlenmiştir ($p < 0.05$). Bu sonuçlara göre gelir düzeyi değişkeni için H4 hipotezi kabul edilemez. Bu bulgu, yapılan önceki çalışmaların bazıları ile uyumludur. Kutluk ve Ersoy (2011) ile Kurnaz ve Gümüş (2010) öğrencilerin ikamet yerleriyle etik algılamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirtmişlerdir. Buna karşın Kurt vd. (2010) ile Ay ve Güler (2011) yaptıkları çalışmada ikametinin etik algıları üzerinde etkisi olduğunu ifade etmiştir.

3.7. YAŞA GÖRE MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNDEKİ FARKLILIKLARI

Muhasebe meslek etiği ile ilgili senaryolara ilişkin öğrencilerin düşüncelerinin yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla birbirinden bağımsız iki ya da daha fazla örneklemin temel alındığı Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçları ve bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Yapılan araştırmada yer alan senaryoların tamamı incelendiğinde ve ankete katılan öğrencilerin yaşları ile ilgili ortalamalara bakıldığında senaryolarda anlamlı bir farklılık ortaya çıkmadığı gözlemlenmiştir ($p < 0.05$). Bu sonuçlara göre yaş değişkeni için H1 hipotezi kabul edilemez. Bu bulgu, yapılan önceki çalışmalarla uyumludur. Nitekim Kutluk ve Ersoy (2011) da yaptıkları çalışmada öğrencilerin yaşları ile etik algılamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını ileri sürmüştür.

Tablo 7. Muhasebe Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerin Yaşa Göre Değerlendirilmesi

Senar-	Yaş	N	Sıra	X ²	Anlamlılık	Senar-	Yaş	N	Sıra	X ²	Anlamlılık
--------	-----	---	------	----------------	------------	--------	-----	---	------	----------------	------------

yo			Ortalama			yo			Ortalama			
S1	17-20	15	106.17	0.808	0.668	S9	17-20	15	99.70	0.119	0.942	
	20-23	180	102.57				20-23	180	103.64			
	24+	11	115.14				24+	11	106.32			
S2	17-20	15	83.10	2.521	0.283	S10	17-20	15	92.03	0.661	0.719	
	20-23	180	104.40				20-23	180	104.55			
	24+	11	116.64				24+	11	101.95			
S3	17-20	15	113.53	0.683	0.711	S11	17-20	15	106.43	0.603	0.740	
	20-23	180	102.53				20-23	180	103.89			
	24+	11	105.64				24+	11	93.05			
S4	17-20	15	99.13	1.881	0.390	S12	17-20	15	120.10	2.735	0.255	
	20-23	180	102.49				20-23	180	103.44			
	24+	11	125.95				24+	11	81.77			
S5	17-20	15	90.77	1.420	0.492	S13	17-20	15	126.10	3.017	0.221	
	20-23	180	105.33				20-23	180	102.28			
	24+	11	90.95				24+	11	92.73			
S6	17-20	15	115.87	1.968	0.374	S14	17-20	15	99.20	0.246	0.884	
	20-23	180	102.99				20-23	180	103.60			
	24+	11	95.05				24+	11	107.68			
S7	17-20	15	95.57	1.076	0.584	S15	17-20	15	109.03	0.224	0.894	
	20-23	180	104.86				20-23	180	103.09			
	24+	11	92.09				24+	11	102.64			
S8	17-20	15	126.73	3.564	0.168							
	20-23	180	102.71									
	24+	11	84.68									

SONUÇ

Muhasebe meslek etiği ile ilgili tüm dünyada ve ülkemizde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye’de muhasebede meslek etiğine yönelik en temel düzenlemeler TÜRMOB tarafından yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi 3568 sayılı yasa kapsamında düzenlenen “Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik”tir. Bu yönetmelik, 19 Ekim 2007 tarihinde 26675 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili yönetmelikte muhasebe meslek etiği ile ilgili temel etik ilkeler; doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik, mesleki yeterlilik ve özen, mesleki davranış olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi bölümlerinde son sınıf ve muhasebe eğitimi alan öğrencilerin etik algılamaları araştırılmıştır.

Yapılan araştırma neticesinde bayan öğrencilerin doğruluk ve dürüstlük, meslekte tarafsızlık ve mesleki sırların açıklanmamasını ifade eden gizlilik ilkesine, genel hatlarıyla meslek etiğine daha duyarlı olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında eğitim hayatı boyunca etik eğitimi almış olan öğrencilerin doğruluk ve dürüstlük, tarafsızlık ve mesleki davranış ilkelerine daha duyarlı olduğu belirlenmiştir. Buna karşın öğrencilerin yaşları, ikamet ettikleri yer ve gelir düzeyi değişkenlerinde istatistiksel açıdan önemli düzeyde bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Ülkemizde yapılan araştırmalarda, lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilen eğitimlerde muhasebe meslek etiği ile ilgili derslerin yeterli düzeyde müfredatta yer almadığı görülmektedir (Karaman, 2015:108). Muhasebe alanında kariyer yapacak olan öğrencilerin, muhasebe meslek etiğine ilişkin duyarlılıklarının artması

için meslek eğitimi ile birlikte meslek etiği dersinin de müfredatta ayrı ve zorunlu bir ders olarak yer alması meslek bilinci açısından yararlı olacaktır. Nitekim çalışmanın bulguları dikkate alındığında, öğrencilerin üniversite dönemlerinin herhangi bir aşamasında aldıkları bir etik veya ahlak dersinin etik algısı üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmektedir. Bu nedenle öğrencilere muhasebe mesleğiyle ilgili etik dersinin verilmesi halinde muhasebe eğitiminin kalitesinin daha da artacağı ve öğrencilerin mesleği icra etmeye başlamaları halinde etik dışı davranışlara yönelme ihtimalinin azalacağı söylenebilir.

Kaynakça

Akın, Osman ve Özdaşlı, Kürşat (2014), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Uymaları Gereken Etik İlkelerine Uyuma Düzeyine Yönelik Meslek Mensupları İle Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Algıları”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, 63, 59-74.

Arzova, Burak Sabri ve Susmuş, Türker (2003), “Muhasebe Bilim Dalında Uzmanlaşmayı Seçen İşletme Öğrencilerinin Meslek Etiği Algılamalarının İncelenmesi: İki Üniversite Örneği”, **Muhasebe Bilim ve Dünya Dergisi**, 5(2), 127-152.

Atayman, Veysel (2005), **Etik**, Donkişot Yayınları, İstanbul.

Ay, Mustafa ve Güler, Ender (2011), “Öğrencilerin Etik Değerleri: Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma”, **III. Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı**, Nevşehir.

Bahar, Emel (2014), **Meslek Etiği**, Detay Yayınları, Ankara.

Bilen, Abdülkadir ve Yılmaz, Yunus (2014), “Muhasebe Mesleğinde Etik ve Etik İlgili Çalışmalar”, **Dicle Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, 2(6), 57-72.

Güney, Selami ve Çınar, Orhan (2012). “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin (SMMM) Etik Algıları: Erzurum Örneği”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 26(2), 91-106.

Hacıhasanoğlu, Tansel (2013), “Sakarya İlinde Faaliyet Gösteren Bağımsız Muhasebecilerin Meslek Etiği Algılamaya Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 14(1), 357-372.

Karacan, Sami (2014), **Etik Kavramı ve Muhasebe Meslek Etiği**, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Karaman, Emir Seyit. (2015), “Muhasebe Meslek Etiği ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Kurallara Bakışı: Balıkesir İli Örneği”. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara.

Kolçak, Menşure (2013), **Meslek Etiği**, Ekin Yayınlar, Bursa.

Kurt, Ganite, Okan, Pınar ve Başer, Furkan. (2010), “Muhasebe Meslek Mensubu Olabilecek Öğrencilerin Meslek Etiği Konusundaki Algılamaya ve Eğilimlerinin Belirlenmesi”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, 3(1), 1-20.

Kutlu, Hüseyin Ali (2008), “Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İnkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde bir Araştırma”, **Kafkas Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, 63(2), 143-170.

Kutlu, Hüseyin Ali (2011), **Muhasebe Meslek Ahlakı**, Nobel Yayınları, Ankara.

Kutluk, Filiz Aygen ve Ersoy, Ayten (2011), “Muhasebe Meslek Üyelerinin Etik Yargı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, 11(3), 425-438.

Kurnaz, Niyazi ve Gümüş, Yusuf (2010), “Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Mesleği İle İlgili Etik Dışı Davranışlara İlişkin Algı Analizi: Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Örneği”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, 46, 157-174.

Okay, Suat (2011), “Muhasebe Hata ve Hilelerin Meslek Etiği Açısından Değerlendirilmesi”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Karaman.

Sakarya, Şakir ve Kara, Suat (2010), “Türkiye’de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması”, **Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 12(18), 57-72.

Türk, Zeynep (2004), **Muhasebe Meslek Ahlakı**, Adana Nobel Kitapevi, Adana.

Türker, Masum ve Sayar, Zafer (Ed.) (2013), **Muhasebe Meslek Mensupları İçin Etik Kurallar El Kitabı**, TÜRMOB Yayınları, Yayın No. 457, Ankara.

Uyar, Süleyman, Kahveci, Ata ve Yetkin, Murat (2015), “Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algısı: ALTSO Meslek Yüksekokulu Örneği”, **Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, 8(2), 237-247.

Yalçın, Selçuk (2011), “Muhasebe Meslek Mensupları ve İşletmelerin Etik Konusunda Tutumları: Türkiye Araştırması”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, 52, 47-66.

Yıldız, Gülsevil (2011), “Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama”, **Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, 36, 155-178.

Ekler

Ek 1: Anket Formu

Genel Bilgiler

Yaşınız:

17-20 arası 20-23 arası 24’den fazla

Cinsiyetiniz:

Bay Kadın

Mezun Olduğunuz Lise:

Düz Lise Ticaret Lisesi Meslek Lisesi Diğer

Ailenizle Birlikte Yaşadığınız Yer:

İl İlçe Kasaba Köy

Ailenizin Aylık Ortalama Gelir Düzeyi:

1 000-1 500 TL 1 501-2 000 TL 2 001-2 500 TL 2 500 ve üzeri

Üniversite eğitimi boyunca muhasebe dersi aldınız mı?

Evet Hayır

Üniversitede almış olduğunuz muhasebe derslerini işaretleyiniz.

Finansal Muhasebe Maliyet Muhasebesi Şirketler Muhasebesi

Envanter ve Bilanço Mali Tablolar Analizi Diğer

Etik ilgili bir ders aldınız mı? Eğer aldıysanız almış olduğunuz etik (ahlak) dersinin adını yazınız.

Evet Hayır

Alınan Etik (Ahlak) Dersinin Adı :.....

Senaryolar

Senaryo 1: İşletme öğrencisi Ali almış olduğu derslerden birinden birkaç arkadaşı ile birlikte bir grup oluşturarak proje hazırlamaya ve yılsonu ödevi olarak bu projeyi sunmaya karar vermiştir.

Ali öğrenci temsilcisi olduğundan proje ile ilgili hiçbir çalışmaya katılmamış ancak sosyal ilişkilerini kullanarak, isminin hazırlayanlar kısmında yer almasını, arkadaşlarına kabul ettirmiştir.

Ali’nin bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 2: Üniversiteden mezun olmak üzere olan Zeynep’e alanında oldukça başarılı olan AKIN muhasebe şirketinden iyi bir iş teklifi yapılmıştır. Ancak muhasebe şirketi, son sınıf öğrencisi olan Zeynep’e final sınavlarından başarılı olup, hemen mezun olmasını şart koşmuştur. Zeynep en çok zorlandığı bir dersin sınav sorularını eski bir arkadaşı aracılığıyla ele geçirmiş ve sınavdan başarılı olarak mezun olmuştur.

Zeynep’in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 3: ZİRVE İşletmesi muhasebe departmanında çalıştırmak üzere üniversiteyi yeni bitirmiş ön muhasebe elemanı aradığını gazeteye ilan vermiştir. İşe girebilmek amacıyla başvuran adaylara yapılan mülakatta, şirket sahibi Harun Bey iki kişi arasında kararsız kalmıştır. Son ikiye kalan adaylardan Akın Bey eğitim hayatında oldukça başarılı iken, diğer aday Tahir Bey, Akın Bey kadar bilgili değildir ancak şirket sahibinin yakın aile dostudur. Bir hafta sonra şirket sahibi Harun Bey, Tahir Bey'i işe almaya karar vermiştir.

Harun Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 4: Güneş işletmesinin sahibi Mehmet Bey, muhasebesini tutan Hamit Bey'e yaptıkları sözleşme gereği ödediği ücret dışında, verdiği hizmetleri ve çalışmalarını takdir ettiğini belirterek oldukça pahalı bir bilgisayar hediye etmiştir. Hamit Bey bu hediyeyi kabul etmiştir.

Hamit Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 5: Ufuk limited şirketi yapacağı ödemelerde sıkıntıya düşmemek amacıyla X Bankasına kredi başvurusunda bulunmuştur. Banka müdürünü yakinen tanıyan muhasebe personeli Ahmet Bey, müdürle irtibata geçerek kredinin erken bir tarihte çıkmasını sağlamıştır.

Yaptığı iş karşılığında şirket sahibi kendisine muhasebe müdürlüğünü teklif etmiş, Ahmet Bey bu teklifi kabul etmiştir.

Ahmet Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 6: Işık hizmet işletmesi sağlık sektöründe faaliyet göstermektedir. Işık işletmesinin Mali Müşaviri Ali Bey, şirket sahibinin yakın akrabasıdır. Işık işletmesinin 2015 yılında devlete ödeyeceği vergi tutarı oldukça yüksek çıkmıştır. Şirket sahibi, Mali Müşavir Ali Bey'e daha az vergi ödemek için asılsız (sahte) fatura düzenlemesi konusunda baskı yapmıştır. Ali Bey, yakın akrabası olan şirket sahibinin ısrarı üzerine faturaları düzenlemiş ve işleme sokmuştur.

Ali Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 7: Muhasebe bölümünde öğrenim görmekte olan Ufuk, ara sınavından çok düşük aldığı muhasebe dersinden kopya çekmeye karar vermiş, sınav notu oldukça iyi olan sınıf arkadaşı Ayşe'ye kendisine sınavda yardım etmesi karşılığında bir miktar para vereceğini söylemiş ve Ayşe bu teklifi kabul etmiştir. Ara sınavda yeterlilik gösteremeyen Ufuk, kopya çektiği final sınavından oldukça yüksek bir puan alarak başarılı olmuş, Ayşe'ye verdiği sözü tutarak kendisine bir miktar para vermiştir.

Ufuk'un bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 8: ART hizmet işletmesi, Mali Müşavir Ekrem Bey'e iş teklifinde bulunmuştur. Teklif edilen ücret düşük olup, Ekrem Bey'in hizmete uygun teknik ve mesleki standartlarına göre işi yerine getirmesi mümkün değildir. Ekrem Bey müşteriyi kaybetmemek için iş teklifini kabul etmiştir.

Ekrem Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 9: Hayat Sigorta Şirketinin Mali Müşaviri Adnan Bey Mart ayına ilişkin beyannameyi süresinde vermiştir. Birkaç gün sonra beyanname tutarının hesaplanmasında hata yaptığını fark etmiştir. Ancak Adnan Bey, vergi dairesini bu konuda bilgilendirmemiş ve yaptığı hatanın düzeltilmesi amacıyla düzeltme talebinde bulunmamıştır.

Adnan Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 10: Eda hanım, MRT işletmesinin muhasebesini tutmaktadır. MRT işletmesinin ASİL işletmesine oldukça yüksek miktarda borcu bulunmakta; borcu ödeme gücü olmasına rağmen sürekli ertelemektedir. ASİL işletmesi ise maddi açıdan sıkıntı çekmekte, bu alacağı tahsil etmesi durumunda ise kısa süreli de olsa rahatlama yaşayacaktır. Eda Hanım, MRT işletmesinin bu davranışından oldukça rahatsız olduğundan müşterisini kaybetme pahasına, ASİL işletmesine MRT işletmesinin ödeme gücü olduğunu bildirmiştir.

Eda Hanım'ın bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 11: Mali Müşavir Ayten Hanım ÇAĞIN Hizmet İşletmesinde çalışmaktadır. Aynı sektörde faaliyet gösteren rakip firma SUDE Hizmet İşletmesi, kendisinden belirli bir para karşılığında ÇAĞIN Hizmet İşletmesinin mali bilgilerini talep etmiştir. Ayten Hanım bu teklifi kabul ederek gerekli tüm bilgileri SUDE Hizmet İşletmesine vermiştir.

Ayten Hanım'ın bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 12: Başak İşletmesinin Mali Müşaviri Aydın Bey, 2013 yılında şirketin devredilmesi üzerine tüm defter ve belgeleri şirket sahibine teslim etmiştir. Yerine kurulan Zaman İşletmesinin Mali Müşaviri Fuat Bey, Aydın Bey'den Başak İşletmesinin 2012 yılına ait mali bilgilerini talep etmiştir. Aydın Bey Başak İşletmesinin sona ermesinden dolayı bu bilgileri Fuat Bey ile paylaşmıştır.

Aydın Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 13: Üniversiteyi yeni bitiren Serdar Bey ARI işletmesinde ön muhasebe elemanı olarak çalışmaya başlamıştır. İşe girdikten altı ay sonra işletmenin sorumlu muhasebecisinin şirket kazancını düşük göstererek, ortaklara ödenmesi gereken kar tutarını olduğundan daha düşük ödediğini öğrenmiştir. Serdar Bey, şirket ortaklarına sorumlu muhasebecinin ödenmesi gereken kar tutarını eksik ödediğini telefonla bildirmiştir.

Serdar Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 14: Üniversiteyi yeni bitiren Altan Bey SIR İşletmesinde ön muhasebe elemanı olarak çalışmaya başlamıştır. Üç ay çalıştıktan sonra işletmenin sorumlu muhasebeci Salim Bey'in şirketin ödenmesi gereken vergi tutarını vergi dairesine olduğundan daha düşük beyan ettiğini öğrenmiştir. Şirketin sorumlu muhasebecisi maliyeye durumu ihbar etmemesi için Altan Bey'e rüşvet teklifinde bulunmuş, Altan Bey bunu kabul etmiştir.

Altan Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Senaryo 15: CEYHUN İşletmesinin Mali Müşaviri Erkan Bey, şirket sahibinin isteği üzerine, işyerinde çalışan 150 işçinin ücretini fazla prim ödememek amacıyla olduğundan daha düşük göstermiştir. Sosyal Güvenlik Kurumuna bu şekilde bildirmiştir.

Erkan Bey'in bu davranışı;

Tamamen Etik Dışı Kısmen Etik Dışı Kararsızım Kısmen Etik Tamamen Etik

Extended Abstract:

In recent years, increasing numbers of globalization and being information society of businesses, negative developments in the fields of accounting and controlling make the transmission of true and reliable information related to accounting and constituting right businesses obligatory. Legal regulations are not adequate in avoiding immoral behaviors so principles of professional ethics are needed.

Accountants are well educated at universities both in theory and application so ethical values and principles in the field of accounting are able to teach students and they will also help students to connect between sense of ethics and occupations they prefer for the future. Accountants will also contribute to forming successful and right businesses in the future in business world.

In this study, a survey has been made for Çankırı Karatekin University's final year undergraduate students of the Departments of Business, Economics and Public Administration, in professional conducts as part of principles including righteousness, honesty, impartiality, privacy, professional competency and professional care which are all included in the regulations of professional ethical conducts. Students' propensities to knowledge, thoughts and senses on accounting ethics are aimed to be defined.

In this study non-parametric technics have been benefited due to the fact that received data have not been matched for normal distribution. Mann-Whitney U and Kruskal Wallis Tests as non-parametric technics have been used. When analysis' results are assessed, there are considerable differences between Students' having education of sexuality and ethics or not and their sensing professional ethics. However there have not been significant differences between other variables such as age, income level and place of living and Students' senses of accounting ethics statistically.